

تعزیه حسینی اعظم برغان

معرفی
مراسم تعزیه حسینی اعظم برغان به‌عنوان اثری معنوی و غیرملموس به شماره ۲۰۳ در تاریخ ۲۳ خرداد سال ۱۳۹۱ در فهرست آثار ملی ثبت شده است.

نشانی
۳ کیلومتری غرب تهران
روستای برغان

نسخ تاریخی تعزیه

قدمت عزاداری و تعزیه‌خوانی در حسینیه اعظم برغان به دوره صفویه می‌رسد و بسیاری معتقدند بیشترین تعزیه‌ها بعد از تکیه دولت تهران در این حسینیه اجرا می‌شود. نزدیک به ۶۰۰ سال از ساخت حسینیه اعظم برغان می‌گذرد و از همان ابتدای ساخت، تعزیه‌خوانی مراسم ویژه محلی این روستا بوده است؛ هر چند تنوع برنامه‌های عزاداری در برغان در ماه محرم زیاد است، اما تعزیه شناخته‌شده‌ترین مراسم محرمی این حسینیه محسوب می‌شود. قدیمی‌ها از مرحوم ناظم، مرحوم ملا محمد بکائی و ملا قاسم بکائی به‌عنوان تعزیه‌خوانان مشهور برغانی نام می‌برند که در این هنر آیینی صاحب سبک بودند. ابتدایی‌ترین نسخه تعزیه در ایران به این منطقه تعلق دارد و به همین دلیل تعزیه‌خوان‌های بسیار قوی نیز در این منطقه از ابتدا زندگی می‌کردند و دلیل این موضوع استقرار ابتدایی‌ترین بنای تکیه تعزیه‌خوانی کشور در این روستاست.

اولین تکیه تعزیه کشور

حسینیه اعظم برغان در ضلع شمالی میدان روستاست و ۲ طبقه دارد که طبقه همکف یا اول، با ۱۰ حجره، مخصوص عزاداران است. شاه‌نشین (ضلع شمالی بنا نقطه مقابل در) فضای ورودی مردانه و زنانه، اتاق تعزیه‌خوان‌ها، رختکن، انبار، راه‌پله‌ها، تخت تعزیه‌خوان‌ها و کف بنا نیز از دیگر فضاهای موجود در این بنای تاریخی است. طبقه اول ویژه مردان است و در طبقه دوم راهروهایی وجود دارد که زنان در آن به مراسم مذهبی می‌پردازند. اسکلت ساختمان حسینیه از چوب و دیوارها همه از خشت خام و کاهگل هستند. با توجه به نوع سازه و ساختمانی که در تکیه دولت به‌کار رفته است، به‌نظر می‌رسد به‌دلیل اینکه نخستین تکیه بزرگ تعزیه در کشور، همین تکیه اعظم برغان بوده است، سازه تکیه دولت برگرفته از تکیه اعظم برغانی‌ها باشد. مراسم تعزیه معمولاً در دهه اول محرم ساعتی بعد از اذان ظهر شروع می‌شود و از آنجا که تعزیه‌خوانی در این حسینیه به‌صورت ویژه برگزار می‌شود، گردشگرانی از راه‌های دور خودشان را به برغان می‌رسانند تا تعزیه‌خوانی هنرمندان این هنر آیینی را از نزدیک تماشا کنند.

در پایتخت کجا شبیه‌خوانی ببینیم؟ تعزیه؛ مقصد گردشگری مذهبی

نیلوفر ذوقالقاری چند سالی است که وقتی درباره رونق گردشگری حرف می‌زنند، بر لزوم توجه به ظرفیت‌های گردشگری مذهبی و آیینی تأکید می‌شود. تعزیه یکی از محبوب‌ترین آیین‌های مذهبی ماه محرم است که معمولاً گردشگران زیادی را به مراسم عزاداری امام حسین (ع) و یاران باوفایش می‌کشاند. تعزیه‌ها، نمایش‌های مذهبی درباره واقعه کربلا هستند. نام اصلی تعزیه، شبیه‌خوانی یا شبیه‌گردانی است؛ یعنی اینکه افراد اجراکننده شبیه و بازی‌کننده نقش شخصیت‌های اصلی هستند. این آیین هنوز در برخی نقاط تهران با همان شکوه سابق برگزار می‌شود.

تعزیه حسینیه کربلایی‌ها

معرفی
مراسم تعزیه حسینیه کربلایی‌ها در همسایگی بازار تهران، یکی از قدیمی‌ترین آیین‌های عاشورایی است که در پایتخت اجرا می‌شود.

نشانی	خیابان ۱۵ خرداد چهارراه گلپونک
مناسب	خانواده
اتوبوس	اتوبوس گلپونک
مترو	مترو ۱۵ خرداد

تعزیه‌خوان‌های اسب‌سوار

حسینیه کربلایی‌ها بزرگ‌ترین و قدیمی‌ترین تجمع مذهبی عراقی‌های مقیم ایران است. برنامه‌های عزاداری در این حسینیه متنوع و یکی از شناخته‌شده‌ترین آیین‌ها، تعزیه‌های عاشوراست. از ساعتی مانده به ظهر تعزیه‌خوان‌ها با لباس‌های مخصوص، دسته‌دسته سوار بر اسب از راه می‌رسند. سپاهیان امام حسین (ع) کجاوه‌ها و گهواره‌ها را در کاروان حمل و سپاهیان یزید با شمشیر و نیزه رجز خوانی می‌کنند. تعزیه‌ها همزمان با ظهر عاشورا و برگزاری خیمه‌سوزان به پایان می‌رسد. اگر امسال قصد داشتید این مراسم را ببینید، حواس‌تان باشد که با توجه به شلوغی زیاد این محدوده، بهترین راه دسترسی متروست.

تعزیه تکیه دار قاضی

معرفی
مراسم تعزیه در تکیه دار قاضی محله کن قدمت زیادی دارد و روایت‌هایی گویند ردپای یک قاضی نامدار در راه‌اندازی این تکیه ثبت شده است.

نشانی	کن، خیابان حاج بزرگی
اتوبوس	پایانه کن
مترو	صادقیه
مناسب	خانواده

پرده‌خوانی با روایت مختار

در تکیه دار قاضی حجره‌هایی را دور تا دور محل عزاداری می‌بینیم که قبلاً کاربرد ویژه‌ای داشته‌اند. تعزیه و پرده‌خوانی از گذشته در این حسینیه اجرا می‌شد و در حال حاضر یکی از پرده‌های مربوط به قیام مختار با نام عدالتخانه مختار «مجازات مسیبان حادثه عاشورا» هنوز بر دیوار این تکیه باقی مانده است. سقف تکیه دار قاضی با چادر پوشانده شده و جالب است بدانید یکی از رسم‌های قدیمی قبل از ماه محرم این بود که پینه‌دوزی برای تعمیر و مرمت احتمالی چادرها و پرده‌های عزای حسینی به تکایا می‌آمد.

تعزیه دسته بنی اسد

معرفی
تعزیه دسته بنی اسد سال‌هاست ۳ روز بعد از عاشورا به شکل مراسم خیابانی و نمایشی در مسافتی طولانی برپا می‌شود.

نشانی	خیابان ری، میدان قیام
اتوبوس	میدان قیام
مترو	میدان قیام
مناسب	خانواده

نمایش میدانی نمادین

همزمان با سومین روز شهادت امام حسین (ع) و یارانش، مراسم تعزیه دسته بنی اسد تهران برگزار می‌شود. این دسته از میدان قیام تهران حرکت می‌کند و با عبور از بازار امین حضور، به سمت بازار تهران می‌رود. تعزیه‌خوان‌ها سوار بر شترها، کاروان را برای تشییع نمادین پیکر شهدای کربلا حرکت می‌دهند. این آیین که قدمتی دیرینه دارد، نوعی تعزیه سنتی و نمایش میدانی است که یادآور تدفین شهدای نینوا به‌دست افراد طایفه بنی اسد است و تماشایی و حزن‌انگیز.

تعزیه تکیه شوفرها

معرفی
تکیه شوفرها حدود ۸۰ سال قدمت دارد و هر سال دهه اول ماه محرم، میزبان تعزیه‌خوان‌ها می‌شود.

نشانی	خیابان کارگر جنوبی، میدان قزوین
اتوبوس	مدرسه قزوین
مترو	مهدیه
مناسب	خانواده

گاراژی که صحنه تعزیه شد

تکیه شوفرها در واقع یک گاراژ قدیمی است که به همت شوفرهای میدان قزوین به محلی برای عزاداری امام حسین (ع) تبدیل شد. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، تعزیه‌خوانی یکی از برنامه‌های ثابت محرم‌های این تکیه شده است. اگر نام تکیه «شوفرها» را از هر کدام از تعزیه‌خوان‌های شناخته‌شده پرسید همه آنها می‌گویند که در این تکیه تعزیه اجرا کرده‌اند. عزادارانی که برای دیدن تعزیه به این تکیه می‌روند، می‌توانند از تماشای نقاشی‌های قهوه‌خانه‌ای هم روی دیوارهای این تکیه لذت ببرند.

• نشانی: خیابان امام خمینی، میدان مشق، روبه‌روی ساختمان وزارت امور خارجه

معرفی: پرده نقاشی روز عاشورا یکی از آثار دیدنی موزه ملک است. این پرده به سفارش ماشاءالله فروتن، توسط حسین قوللر آغاسی از بنیانگذاران مکتب نقاشی قهوه‌خانه‌ای خلق شد و سپس از سوی خانواده فروتن به کتابخانه و موزه ملی ملک اهدا شد. این اثر در حال حاضر با شماره ۲۳۹ در این مجموعه نگهداری می‌شود. پرده واقعه عاشورا به شیوه رنگ‌روغن روی بوم به تصویر کشیده شده است. آنچه در این اثر و دیگر نقاشی‌های قوللر آغاسی به چشم می‌خورد توجه به جنبه‌های اخلاقی خیر و شر در طرح‌های متأثر از حادثه عاشوراست.

پرده نقاشی روز عاشورا